

door de Overheid zouden worden weggenomen. De toenmalige deputaten ad hoc hebben de kerken zoo opgewekt. En... de Synode van Amersfoort besloot „deze deputaten dank te zeggen voor den door hen verrichten arbeid“, Acta art. 158, IIa.

Zoo bieden (aldus concludeert nu Assen) laatstgenoemde Acta geen den minsten grond voor het oordeel der Commissie. De Generale Synode te Kampen spreke na deze verwarring uit, dat de beduiden der Synode Groningen inzake het instituut legerpredikanten te onderhouden zijn, zoolang deze niet behoorlijk werden gewijzigd.

Tot zoover het Asser stuk.

We bemoeien ons niet met de vraag, wie gelijk heeft. Want het gaat ons om iets anders. We treffen hier het woord „verwarring“ aan; zie slotzin. Welnu, als met de beste bedoelingen de één zegt: „zoo“, de ander: „zoo is besloten, dan meenen we, dat het tijd wordt op korten termijn spijkers met koppen te slaan. Ten deele hangen de misverstanden samen met onbekendheid aangaande positie, rechten, verantwoordelijkheidsbepaling van legerpredikanten.

En als ik daaraan denk, durf ik wel zeggen: ik zelf heb van het boek van kolonel De Kluis geleerd. Zouden onze synodeleden niet probeeren, het ook te doen, b.v. door eens met den schrijver informatisch te spreken? Contact met de Kluis helpt spoediger dan een reeks missieven aan een departementaal bureau. En we moeten hier uit komen, óók met kennis van zaken. Anders hebben we aan „principes“ niets. Die moeten altijd naar de concrete situatie worden heengedragen. K. S.

.. Nieuwe lector: de negende man

Met bekwaam spoed hebben hoogleraren en curatoren zich aan het werk gezet om, volgens reglementaire bepalingen, de synode te kunnen rapporteeren inzake de benoeming van onzen „negenden man“: den nieuwen lector in het Hebreeuwsch. Benoemd is de Heer J. P. Lettinga van Aardenhout.

Reeds lang had deze uit de vrijmakingsgeschiedenis bekende broeder de aandacht gewonnen door zijn opvallende bekwaamheid in de studiegroep, waartoe ook de kennis van de hebreeuwische taal behoort. De Heer Lettinga heeft gestudeerd in de semitische letteren, en zal spoedig, naar verluidt, het doctoraal-examen hebben afgelegd. Zijn studies bewogen zich op het gebied van hebreeuwisch, arameesch, akkadisch, arabisch, geschiedenis en cultuur van het Oude nabije Oosten, en het ugaritisch. Een vakman dus aan alle kanten. En een van de eersten in Nederland, die laatstgenoemd studievak tot het hunne hebben gemaakt.

Als vakman heeft hij zich ook bekend doen worden door zijn publicaties. In de steeds meer belangstelling ontmoetende mooie uitgave „Ex Oriente Lux“ schreef de Heer Lettinga over: „de synchronistische tabellen bij het Jaarbericht Ex Oriente Lux“ (I). Daar blijkt hij vertrouwd te zijn met de historie van het Oude nabije Oosten. Geen kleinigheid. Voorts verschenen van zijn hand een verhandeling: „Ras esj-Sjamra en minet el-belda“; een overzicht is dat van de geschiedenis en de opgravingen te Ugarit; kennis van de desbetreffende literatuur blijkt tot op den jongsten tijd aanwezig. Ook in een volgend artikel over „Ugaritica“ treft weer die kennis der literatuur van het vak en worden gevonden teksten geïnterpreteerd. In Cultuurhistorische Monografieën kwam een verhandeling over „Oegarit“.

Misschien vragen sommige lezers zich af: alles goed en wel, maar heb ik daar wat aan? Of de preekstoel? Of de student? Hij wete dan, dat in Ugarit een uitgebreide collectie van cultische en mythologische teksten

is gevonden, die in bijzondere mate een veelszins nieuw licht ons geven op het Kanaänietisme in den mozaïschen tijd. De taal is nauw verwant aan het hebreeuwisch; kennis van een en ander is van bijzondere betekenis voor het verstaan van het Oude Testament.

Ook „in de praktijk“ is de Heer Lettinga bezig geweest. Hij heeft n.l. — en dit onder auspiciën van vakgeleerden, die bijzonder ingenomen met zijn werk blijken te wezen — zich gegeven aan het moeilijke werk van het geven van schriftelijke cursussen in het Akkadisch.

Ook wie geen vakman is, kan toch verstaan, dat iemand, die zich zoo gespecialiseerd en rechtstreeks heeft bezig gehouden met de studie, waarvoor een „negende man“ gezocht werd, wel bijzonder geschikt geacht moet worden. Hij heeft zijn levenstaak gevonden in deze studie; het is niet maar een bijkomend aanhangsel geweest. De Hoogeschool kon geen meer, en ook geen zoo direct voor zijn vak geïnteresseerd voor deze studie academisch geïnteresseerd man vinden. Zij zal, indien de Heer Lettinga, wat we vurig hopen, de benoeming aanvaardt, het gevoel mogen hebben, een man aan zich verbonden te hebben, wiens bezit ook door andere instellingen van hooger onderwijs voor dit uitzonderlijk moeilijke studieterrain haar kan „benijd“ worden. Een paar oude Kamper woningen dragen het opschrift: beter benyt dan bediaegt. Niet alleen voor de studenten, doch ook voor de hoogleraren geeft deze benoeming hoopvolle perspectieven voor het onderling contact, ook voor onderzoekingen op verwante gebieden.

Wat mogen we toch dankbaar zijn voor den bizonderen zegen, dien de Heere ons geeft in onze Theologische Hoogeschool. Wie had dit allemaal kunnen denken in 1944? Komt maar eens hartelijk zingen, straks in September. K. S.

GEZINSLEVEN

Aangaande mij en mijn huis

„Die de misdaad der vaderen bezoek aan de kinderen“. Ex. 20 : 5 m.

De zonde is nooit iets om mee te spelen. Want met elke zonde, die wij bedrijven, schenden we het recht van den heiligen God, die schrikkelijk toont over elke overtreding van Zijn volmaakte wet.

Zonde-doen is daarom zoo heel ernstig; om voor te beven en voor te sidden!

Al is er verschil tusschen zondigen en zondigen.

Hoe vreeselijk was de zonde van Adam, hoofd van het geslacht menscheeljk geslacht en hoofd van het verbond, dat de Heere met hem en zijn nakomelingen had opgericht; en bovendien geschapen naar Gods beeld.

Hoe zwaar was de schuld, die Mozes, de middelbaar des Ouden Verbonds, op zich laadde, toen hij voor het aangezicht van het gansche volk des Verbonds den Heere des Verbonds niet heiligde!

Welk een gruwel bedreef Jerobeam (door Gods bevel tot koning geworden over het tienstammenrijk), toen hij den weg naar het heilgdom op Sion voor het volk Israël versperde, door daarop het gouden kalf te plaatsen!

Maar ook hoe zwaar zondigen de vaders, die leven in het Verbond, en aan wie de Heere kinderen ter opvoeding heeft toevertrouwd, — wanneer zij den weg van Gods geboden verlaten!

Neen, vaders zondigen waarlijk niet goedkoop!

Vader-woorden is iets heerlijks. Ongetwijfeld! Hoe rijk voelt zich elke man, als hij zijn eersteling in zijn armen mag nemen. Met welgevallen rust zijn oog op het kind, dat hij het zijne mag noemen, geboren uit de vrouw zijner liefde; hoe glanst zijn aangezicht van blijden trots, als hij het toonen mag aan ieder, die hem komt gelukwenschen; hoe is zijn hart vervuld met een hemelsch geluk, wanneer het straks den doop ontvangt, als teeken en zegel daarvan, dat het is opgenomen in het Verbond!

Vader-woorden is iets heerlijks; en vader-zijn!

Maar vader-zijn is tegelijk zoo zwaar van verantwoordelijkheid, dat de gedachte daaraan in staat zou zijn, de vreugde van het vader-zijn te verdonkeren.

Vooral ook hierom zoo verantwoordelijk, omdat God de Schepper, Die tevens is de God des Verbonds, het leven en het lot van het kind blijft binden aan dat van den vader. Voortgekomen uit de lendenen des vaders, en na de geboorte uit de moeder, geworden tot een eigen, een aparten mensch met eigen verantwoordelijkheid, straks geroepen op eigen beenen te staan — blijft de gemeenschap, de lotverbondenheid met den vader bestaan.

Voortaan leeft de vader niet meer voor zich zelf alleen. Dat wil óók zeggen, dat hij voor dat kind moet zorgen, het kind moet voeden en kleden en opvoeden; het moet straffen en vermanen; altijd zijn oog over hem moet laten gaan. Maar daarmee is toch niet alles gezegd. Het betekent óók, dat in al wat de vader is, en wat hij doet (ook al geschiedt dat niet met het oog op zijn zoon), de zoon deelt in de gevolgen van het doen en laten des vaders.

Heel duidelijk treedt dat aan het licht in het gezin b.v. van den dronkaard, die zijn geld verbrast, zijn zaak doet verlopen en daardoor tot armoede vervalt. Tegelijk daarmee zijn ook de kinderen tot armoede gedoemd, deelen mee in de schande, die de vader over zich haalt; missen ze de opvoeding, welke hen moest vormen voor het leven; en loopen ze groote kans te verongelukken. (Zooals ook omgekeerd de vader, die zijn leven wel aanstelt, en dien God voorspoed en eere schenkt, zijn kinderen in dien zegen doet deelen).

Maar er is meer.

In het tweede gebod lezen we: „Ik, de Heere uw God, ben een ijverig God, Die de misdaden der vaderen bezoek aan de kinderen, aan het derde en vierde lid dergenen, die Mij haten“. Wij bevinden ons hier dus op de heilige erve van het Verbond, dat de Heere met den vader, en met diens zaad, dat uit hem is voortgekomen, opricht. Zoo vertoont het gezin dus niet alleen een bloedsgemeenschap, en een lotsgemeenschap, maar ook een verbondsgemeenschap: vader en kinderen leden van hetzelfde Verbond, de kinderen als inbegrepen in den vader. Daarom ook als de vader tegen den God des Verbonds zondigt, het Verbond schendt, dan doet hij dit niet als individu, maar als bondeling, en brengt hij daarmee niet alleen het oordeel over zichzelf, maar ook over degenen, die met hem, en in zekeren zin, door hem in dat Verbond begrepen zijn (dóór hem, n.l. in dien zin, dat zij kinderen des Verbonds zijn, doordat zij zijn zaad zijn).

Heel duidelijk zien we dit in de geschiedenis van Achan, den dief. Hij schond het Verbond Gods, tot

De beweging der Jongeren, II

Na de teekening van de oorzaken, welke noodzakelijkerwijs tot het ontstaan van de beweging der „jongeren“ hebben geleid, moeten we thans nagaan welke concrete wenschen en idealen bij deze „jongeren“ leefden.

Wanneer men dat wil doen zal men moeten beginnen met te wijzen op de brochure van Ds J. C. Aalders: „Veruitwendigen onze Kerken?“, verschenen in 1916.

Deze brochure heeft namelijk een belangrijke rol gespeeld in de nieuwe beweging. Ze gaf vorm aan wat instinctief in veler hart leefde. Ze vertolkte wat menigen geest bezighield. Dr Wielenga noemde haar eenmaal „de baanbrekende, en voor de kennis van de beweging der „jongeren“ haast klassieke brochure“¹⁴⁾.

Volgens Ds Aalders woekerde in de Gereformeerde Kerken zijner dagen een ernstig proces van veruitwendiging. Naar zijn overtuiging moest zoo'n veruitwendiging, krachten de wet van het opgaan, blinken en verzinken, ná de groote geestelijke spanning en bloei in de dagen van Afscheiding en Dolantie bijna onontkoombaar optreden. Als eerste oorzaak van dat ernstige verschijnsel wijst hij dan op het feit, dat het Gereformeerde volk gaandeweg meer in aanraking kwam met de wereld, waardoor het gevaar van het onder humanistischen invloed komen gaandeweg groter werd. Het noodzakelijke weer verstaan en vervullen van de aardsche roeping had tot schaduwzijde het gemakkelijk besmet kunnen worden door den tijdgeest.

¹⁴⁾ Veruitwendigen onze Kerken? — Referaat gehouden voor de friesche vereniging van predikanten der Gereformeerde Kerken in Nederland, den 27en September 1916 te Leeuwarden door J. C. Aalders, V.D.M. bij de Gereform. Kerk te Beetgum. Kampen, J. H. Kok, 1916. Deze Ds Aalders was een broer van Prof. Dr G. Ch. Aalders. Hij ging later met Dr Geelkerken mee en overleed als Herv. predikant.

¹⁵⁾ De Ref., 1e Jaarg. No. 21, 18 Febr. 1921.

„Het leerstuk der Gemeene Gratie beleden en beleefd opent met de wereld tegelijk het gevaar van wereldgelykvormigheid en wereldschgezindheid voor het opgroeiende Verbondszaad“¹⁶⁾. Behalve het inniger contact met „de wereld“ ziet Ds Aalders evenwel nog een andere oorzaak van deze veruitwendiging. Er was z.l. zoowel in prediking als in het onderwijs, zoowel in de Kerk als in de School en ook in de Pers „wel eens wat eenzijdig nadruk gelegd op het objectief-verstandelijke in de Waarheid Gods en anderzijds op het Verbondsmatig-uitwendige in het kerkelijke leven“. Er werd niet genoeg rekening gehouden „met de behoeften van harten en zielen van den enkelen persoon“. Er werd niet altijd voldoende geaccentueerd, „dat uiterlijke gehoorsaamheid toch ongenoegzaam is tot zaligheid“¹⁷⁾.

Ter bestrijding van deze veruitwendiging, die dus enerzijds vervloeiingen en anderzijds versteking is, rust nu volgens Ds Aalders op allen de „heilige plicht“ om „het juiste evenwicht te bewaren, de rechte harmonie te zoeken tusschen het Verbondmatig-UIT- en INWENDIGE, tusschen het verstandelijk-VOORWERPELIJKE en mystiek-ONDERWERPELIJKE“. Want „daardoor alleen is ons gewaarborgd dat leven nabij God, dat steeds de bron onzer sterkte is geweest en waaruit die levensernst en heiligheid voortkomt, welke van ouds onze eere en adel dom zijn geweest“¹⁸⁾. Evenwel — Ds Aalders wijst daar met nadruk op — bij het vervullen van dezen heiligen plicht zal men ten volle moeten rekenen met „den eisch des tijds“. Speciaal vraagt hij aandacht voor het feit, dat men in 1916 in „de eeuw der psychologie“ leefde. De psychologie zal namelijk groote

¹⁶⁾ a.w., p. 19.

¹⁷⁾ a.w., p. 19.

¹⁸⁾ a.w., p. 25.

diensten kunnen bewijzen aan den prediker van het Evangelie. Zoowel bij het ontwerpen van een juiste methodiek om de harten der menschen te benaderen als ook voor het leeren verstaan van wat het hart van de kinderen dezer eeuw beweegt¹⁹⁾.

Wat nu Ds Aalders als concrete opdracht voor de prediking en allen arbeid in de veruitwendigde kerken formuleert, n.l. het door accentueering van het subjectieve jagen naar een harmonisch geestelijk leven, terwijl men bewust open gaat staan en open blijft staan voor wat de cultuur aan schatten oplevert, werd nu in allerlei variatie door de „jongeren“ als ideaal opgeheven.

De jongeren, aldus Dr Wielenga, „zoeken de bezinning en de reformatie allereerst in het leggen van een ander accent.

Ge weet, lezer, wat een accent is, — een teekentje in de taal, waardoor men den klemtoon eischt op een bepaalde plaats en voor een zeker woord.

Het rukje aan den teugel, als het paard naar de verkeerde zijde afwijkt, is ook accent. En wat de stuurman doet met het roer, als hij het uit den koers gedreven schip in het bepaalde pad terug dwingt, is ook accentueeren“.

Dit leggen van accent is een „levenskunst“, die men op geestelijk gebied leeren kan uit Gods Woord.

Het is nu noodig zoowel voor de leiding van het persoonlijk karakter, als voor de kerk in het algemeen, dat men te geschikter tijd het juiste accent weet te vinden.

„Waar moet het accent gelegd in dezen tijd?“ vraagt dan Dr Wielenga.

En zijn antwoord op deze vraag is:

„De „jongeren“ zeggen: Op de liefde, de ethiek, de mystiek, de bevinding.

Zeker, zij erkennen, dat de kennis der beginselen

¹⁹⁾ a.w., p. 27.

zich nemen des Heeren meenschap op Jezus' zier nederli trokken: huisgezin, de dader t doch met wat hij be

Dat is door een den Heeren deelen zijn door zijn den der vierde ge Niet da den, die z vader sta en zullen zonden to Jerobea gestraft;

He

Toen ee Gereforme gezamenl taak en kwam, wa andere sp gewaarwv daar moe vragen, wenschte vertoonen van onze droogstop urenlange het refer veelszins het leven is en bov naar onze geen uite leen door ook zeer. In een g ook telke moeten v taak en p bonden i ten uit daaraan te uitgeb woord op gezegd, tekst te eenige an tevens e

bij velen opgroeiende aangaan vraag rñ van het het feit, werd op zins wer houding rechtzinn gemaakt lijkheid king van de zielen Eenigge heid?

Natuurgelie no noodige brak“²⁰⁾

Door aangedu een posi

Gelijke Vaart S eveneens „jongere periode werd to muleere: digt ma sport- men nie alleen d bestemd ten met

²⁰⁾ De

²¹⁾ De

²²⁾ Ge

goedkoop!
wifje! Hoe
teling in zijn
zijn oog op
geboren uit
ungezicht van
in ieder, die
hart vervuld
als den doop
at het is op-

ler-zijn!
van verant-
in staat zou
rdonkeren.
c, omdat God
verbonds, het
aan dat van
des vaders,
rden tot een
erantwoorde-
te staan —
leid met den

por zich zelf
lat kind moet
en opvoeden;
zijn oog over
och niet alles
de vader is,
niet met het
gevolgen van

in het gezin
verbrast, zijn
oede vervalt.
te armoede
vader over
te hen moest
oote kans te
de vader, die
voorspoed en
doet deelen).

de Heere uw
len der vade-
de en vierde
den ons hier
dat de Heere
t uit hem is
et gezin dus
t lotsgemeen-
ap: vader en
de kinderen
als de vader
het Verbond
du, maar als
leen het oor-
nen, die met
dat Verbond
, dat zij kin-
n zaad zijn),
shiedenis van
nd Gods, tot

iker van het
in een juiste
te benaderen
het hart van

acht voor de
idigde kerken
van het sub-
estelijk leven,
en blijft staan
ert, werd nu
ds ideaal op-

ken de bezin-
t leggen van

een teekentje
eisch op een
d.

aard naar de
En wat de
uit den koers
ug dwingt, is

nst", die men
s Woord.
ding van het
in het alge-
e accent weet

tijd?" vraagt

de ethiek, de

ler beginselen

zich nemende van het gebannene. Daarom trof de straf
des Heeren aanvankelijk de gansche Verbondsge-
meenschap, in de nederlaag, die het volk leed. Maar
op Jozua's gebed wees de Heere hun de oorzaak de-
zer nederlaag. En dan wordt de kring al nauwer ge-
trokken: eerst de stam, dan het geslacht, dan het
huisgezin, dan man voor man. Achan blijkt eindelijk
de dader te zijn. Maar ook dan valt Achan niet alléén,
doch met hem vallen zijn zonen en dochteren, met al
wat hij heeft, in de wrekende hand des Heeren.

Dat is het hoogst-ernstige van de zonde, bedreven
door een vader op het erf des Verbonds. Als hij van
den Heere afwijkt en daardoor het Verbond verbreekt,
deelen zijn kinderen mee in de straffen, die de vader
door zijn zonde over zich haalt. „Ik bezoek de misdaden
der vaderen aan de kinderen tot in het derde en
vierde geslacht”.

Niet dat die kinderen voor zonden gestraft wor-
den, die ze niet gedaan hebben. Maar met en in hun
vader staan ze mede schuldig aan diezelfde zonden;
en zullen ze die zonden aan de hand houden, en in die
zonden toenemen, tenzij ze zich bekeeren.

Jerobeam stelde den kalverdienst in. En werd
gestraft; hij en zijn zonen, die allen gingen in de

voetstappen van hun vader, tot zijn heele huis om-
kwam, terwijl Israël van den beelddienst voort-
schreed tot den dienst der afgoden, en dan als volk
weggevoerd werd, om nimmer weer te keeren.

„Jerobeam, die Israël zondigen deed!”
Daarom zullen wij ons, als vaders, te meer wach-
ten tegen elk verlaten van den weg des Verbonds;
want als wij daarvan wijken, wijken onze kinderen,
zijnde in ons, en in het Verbond begrepen, ook daar-
van af en het zal tot ons gezegd worden: „Gij hebt
Mijn kinderen genomen en ze den afgoden geofferd!”
Vader worden — het is zoo rijk en zoo heerlijk.

Vader-zijn — het is zóó verantwoordelijk, dat het
ons elken dag moet uildrijven tot den God des Ver-
bonds met de bede:

„Leer mij, o Heer, den weg door U bepaald;
Dan zal ik dien ten einde toe bewaren;
Geef mij verstand, met godd'lijk licht bestraald;
Dan zal mijn oog op Uwe wetten staren;
Dan houd ik die, hoe licht mijn ziel ook dwaalt;
Dan zal zich 't hart met mijne daden paren”.

HUISMAN.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Het meisje in de maatschappij

Toen een vorig jaar op de door de Bonden van onze
Gereformeerde Jongelings- en Meisjesverenigingen
gezamenlijk belegde congressen het onderwerp: „Onze
taak en plaats in de Maatschappij” in bespreking
kwam, was het voor mij en ongetwijfeld ook voor de
andere sprekers op deze congressen een verblijdende
gewaarwording te constateeren, dat de jeugd, die wij
daar mochten aantreffen, zich bij en ernstig met deze
vragen, rakende onze maatschappelijke roeping,
wenschte bezig te houden, zonder ook maar iets te
vertoonen van het caricatuur-beeld, dat nogal eens
van onze jeugd wordt gegeven, als zouden het dorre
droogstoppels en afzijdige muurbloempjes zijn. In de
urenlange, zeer geanimeerde besprekingen, welke op
het referaat volgden, bleek mij tevens, dat in dezen
veelszins catastrophalen tijd, waarbij maatschappelijk
het levensuitzicht voor een ieder zoo uiterst beperkt
is en bovendien nog zoo weinig moedgevend, die vraag
naar onze maatschappelijke roeping, die waarlijk maar
geen uitsluitend academische kwestie raakt, niet al-
leen door hoofd en hart van onze jongens gaat, maar
ook zeer intens het leven van onze meisjes beweegt.
In een groot aantal gevarieerde vragen kwam dan
ook telkens weer deze hoofdvraag naar voren: hoe
moeten wij, Christenmeisjes, onze maatschappelijke
taak en plaats zien en waardeeren? Toen beide Jeugd-
bonden ieder voor zich mijn referaat in druk wenschen
uit te geven, kwam het mij bij de voorbereiding
daarvan beter voor, teneinde deze publicatie niet al
te uitgebreid te maken, datgene wat door mij in ant-
woord op gestelde vragen op de congressen reeds was
gezegd, niet alsnog aanvullend in den schriftelijken
tekst te gaan verwerken, doch dit te bewaren voor
eenige artikelen in „De Reformatie”. Daarmee los ik
tevens een belofte in, destijds reeds afgelegd, waar-

aan ik onlangs door de presidente van den Meisjes-
bond, Mej. Parmentier, nog eens vriendelijk werd her-
innerd, om over die vragen, rakende de maatschap-
pelijke positie van onze meisjes in de maatschappij,
mijn gedachten ook eens op schrift te stellen en ter
overweging te geven.

Een vraag, die mij bij herhaling werd gesteld, was
deze: Doen wij meisjes er goed aan door een werk-
kring te zoeken in atelier, fabriek of op kantoor?
Zijn wij daar als Christenmeisjes wel op onze juiste
plaats? Dat men in den kring van onze meisjes zoo-
veel zelf-critiek blijkt te bezitten, om vragen als deze
onder oogen te zien — in verschillende vormen gesteld
was dit de kern van vele vragen — acht ik een moed-
gevend teken te zijn. Voor vele, zooal niet de meeste
meisjes in onzen tijd is dit geen vraag meer. Deze
zijn zoozeer vergroefd met de hedendaagsche prak-
tijk en zoozeer overtuigd van de maatschappelijke
noodzaak voor het werkende meisje om haar plaats
in fabriek of op kantoor te zoeken, dat zij zonder veel
voor-overleg maar terstond hun keuze in deze richting
vaststellen.

En toch is de vraag de overweging ten volle waard,
of onze meisjes daarmee wel in de goede richting
koersen, wanneer zij op het voorbeeld van zoovele
harer sexegenooten maar terstond als eerste moge-
lijkheid een plaats in fabriek of op kantoor ambleren
en zoeken. Het is tevens de vraag, of ook onder ons
het meisje niet veel te spoedig die ééne bepaalde
richting bij haar maatschappelijke positie keuze in-
slaat, zonder vooraf andere, meer bij haar vrouw-zijn
passende mogelijkheden te hebben onderzocht of ook
maar te hebben overwogen.

In mijn herinnering komt een gesprek, dat ik nog

niet zoolang geleden voerde met één onzer predikan-
ten, waarbij deze de opmerking maakte: wanneer ik
nog eens de gelegenheid krijg om in grooter verband
tot onze meisjes het woord te richten, dan zou ik haar
bij die gelegenheid eraan willen herinneren, dat er
ook nog gezinnen zijn, die hun ver-
zorging behoeven. Men moet, naar het mij
voorkomt, gelijk deze predikant zelf, met langdurige
ziekte in zijn gezin te kampen hebben gehad, om de
zwaarte van dezen gezinsnood te verstaan. De navol-
gende ervaring, kort daarna opgedaan, kwam dezen
indruk bij mij versterken. Bij een bezoek, dat ik aan
een onzer ziekenhuizen bracht, kwam ik in de gang
op de bank naast een oud moedertje te zitten, dat
een zware heupoperatie bleek te hebben ondergaan
en nu moest oefenen om weer eenigszins te leeren
loopen. Toen ik belangstellend naar haar toestand
informeerde, was zij één en al lof over de behandeling
in de betreffende inrichting. Ze zeide evenwel met
grootte zorg den dag te zien naderen, dat ze de inrich-
ting zou moeten gaan verlaten om weer voor een an-
deren patiënt plaats te maken, waarbij ze wel vooruit
wist, dat ze ook dan nog zeer hulpbehoevend zou zijn.
Haar man bleek, evenals zij, zeer zwak en ziekelijk
te zijn. Van hem kon ze dus geen steun verwachten.
En toen kwam het er zoo diep pessimistisch uit: „Wilt
u wel gelooven, mijnheer, dat ik dikwijls denk, het was
maar beter, dat je dood was, want al kunnen we sa-
men nu nog wel wat betalen, welk meisje wil nu bij
een paar van die oude, gebrekkige menschen als wij
zijn, het werk komen doen?” Deze opvatting kwam
we wel als al te somber gekleurd voor. Doch toen kreeg
ik te hooren, welke pogingen om hulp in het gezin
te krijgen door die beide oudjes al niet waren onder-
nomen, die dan toch maar alle volkomen schipbreuk
hadden geleden. Staat dit geval op zichzelf? Het komt
mij voor van niet. Wanneer onze moeders, die voor
de taak staan, een gezin met nogal veel kleine kin-
deren te leiden, eens aan het woord zouden kunnen ko-
men, dan zou men ongetwijfeld nog heel wat meer
kunnen vernemen van hun groote moeiten om ge-
schikte gezinshulpen te verkrijgen. De tijd, waarin
een vijftigtal jaren geleden prof. Fabius in zijn „Huis-
kamer en Keuken” een speciale schets kon wijden aan
„De Booien”, die hij als volgt kon beginnen: „In een
groot deel van de maatschappij behooren tot de in-
woners van het huis ook dienstdieners, gewoonlijk van
het vrouwelijk geslacht”, ligt wel ver achter ons. Dat
deel van die maatschappij wordt noodgedwongen wel
steeds kleiner en voor zoover het er nog is heeft het
over deze zaak tegenwoordig danig zijn zorgen. Die
vertrouwde gezinshulp, zooals een vorig geslacht die
kende, die zelfs wanneer ze zelf in het huwelijk trad,
toch nog den band met het gezin, waarin zij eens
werkte en verkeerde, bleef bewaren en aan wie men,
wanneer ze ongehuwd bleef en het gezin bleef dienen,
zooals prof. Fabius opmerkt en naar hij aan Le Play
ontleent in diens „La réforme sociale en France”, in
Frankrijk oudtijds bij haar overlijden het familiegraf
ontloot, is een vrijwel legendarische figuur gewor-
den. Ik twijfel er niet aan, of ik kan terstond op veel
en warme instemming rekenen van zeer vele moeders
van gezinnen, omdat ik het dan heb over hun vrijwel
dagelijksche zorgen en kwellingen, wanneer ik eens

zoodanig hun oorsprong te ontleenen, namelijk clas-
siek en romantiek. Classiek heeft niets te maken met
Grieksch of Latijn, zooals men allicht zou kunnen den-
ken, maar beteekent in dit verband, dat men voorop-
stelt den algemeenen objectieven regel van wat het
beste is, datgene alzoo, wat bij allen gevonden wordt
en voor allen geldt als besten levensregel. En roman-
tiek staat al evenmin in verband met romans, waar-
in avontuurlijk verzonnen verhalen worden verteld,
maar wil zeggen, dat niet het algemeen-menschelijke,
maar datgene wat elk mensch in het bijzonder in on-
derscheiding van anderen eigen is, tracht naar ruimte
en vrijheid, om zich te openbaren. Deze benamingen
van classiek en romantiek, die aan de geschiedenis
der wijsbegeerte en litteratuur zijn ontleend, gelden
niet alleen daar, maar ook op alle ander gebied, waar
menschelijk geestesleven tot bloei komt. Neemt men
nu deze namen in den omschreven zin, dan zal ieder
begrijpen, wat men bedoelt, als men zegt, dat wij te-
genwoordig leven in een tijd van neo-romantiek. Den
weerslag daarvan ondervinden ook wij thans in onzen
volksgroep, de romantiek zit ook de jongeren in het
bloed, — hoe zou het ook anders? — en maakt dat
onder hen een streven levend is om breder speel-
ruimte voor het individuele leven te verkrijgen”²⁰⁾.
Terwijl bij de „ouderen” meer op den voorgrond stond
de trits objectiviteit, verstand, orga-
nisatie, accentueeren de „jongeren” meer de sub-
jectiviteit, het gevoel, persoonlij-
ke vrijheid. Als bijkomend verschijnsel wil Prof.
Anema nog noemen het meer strijdustige bij de oude-
ren, de meerdere neiging tot waardeeren van tegen-
standers bij de jongeren²¹⁾. C. V.

Wanneer men dit niet inzicht dreigt er gevaar voor ver-
kommering en verdorring. En met het oog op dat
dreigende gevaar is het, „dat de Gereformeerde „be-
weging der jongeren” tegenover een eenzijdig intellec-
tualisme en verstarren van lijnen en vormen roept om
geest, ziel en leven; bij de dogmatiek en naast de dog-
matiek ook wat meer aandacht vraagt voor ethiek en
mystiek en tegenover een al-te-veel aan organisatie
ook wer- spreken gaat van de behoefte aan waarachtig
Christelijke persoonlijkheden. 't Zal goed zijn daar-
naar te luisteren”²²⁾. Lichtend voorbeeld daarbij is
voor hem Prof. Bavinek. Aan Bavinek, den „jongere”
bij uitnemendheid, „moet en wil en zal” de „beweging
der jongeren” haar „program en richting en taak on-
tleenen”²³⁾. Het was immers Bavinek's taak — in
onderscheiding van die van Kuiper — „om 't accent
te leggen op de ziel meer dan op intellect, op den
geest meer dan op den vorm, op het volle Christen-
dom meer dan op de leer, op de persoonlijkheid meer
dan op de organisatie”²⁴⁾.

Niet anders oordeelde, althans in hoofdzaken, een
andere en een zeer belangrijke figuur, nl. Prof. Anema.
De beweging der jongeren is z.i. „een onmiddellijk
uitvloeisel” van den „algemeenen tijdgeest”²⁵⁾ van
die dagen. „Men onderscheidt bij het nader omschrij-
ven van geestelijke richtingen wel eens twee uiteen-
lopende type's, die men in allerlei verschillende tij-
den terugvindt, en die alzoo blijken aan twee inge-
wortelde eigenschappen van de menschelijke ziel als

W. van der Vaart Smit te 's-Graveland, Utrecht, G. J. A.
Ruyx, 1922, p. 22. Deze brochure is een nadere uitwerking
en toelichting van een reeks artikelen, welke Dr v. d. V.
S. onder denzelfden titel begin 1922 in De Reformatie had
gepubliceerd. Ze werden in dit blad onmiddellijk gevolgd
door een serie contra-artikelen van Dr Hepp onder den
titel: Geen accentverlegging maar Harmonie. De brochure
van Dr v. d. V. S. bestrijdt en passant Dr Hepp.

²⁰⁾ a.w., p. 23.

²¹⁾ a.w., p. 29.

²²⁾ a.w., p. 30.

²³⁾ De Ref., 1e Jaarg., No. 22, 25 Febr. 1921.

²⁴⁾ De Ref., 1e Jaarg., No. 23, 4 Maart 1921.

²⁵⁾ Geest en Vorm, Getuigenis en Verweer, door Dr H.

²⁶⁾ Onze tijd en onze roeping, Een woord aan ons Gere-
formeerde volk door Mr. Anne Anema, Rotterdam, Druk-
kerij Libertas, 1921, p. 35.

²⁷⁾ a.w., p. 37/8.

²⁸⁾ a.w., p. 37.